

Duchovne-duševné princípy v človeku (Základná smernica pre zakladanie duchovných hút)

Emil Páleš

Človek má fyzické telo spoločné s minerálmi, éterické s rastlinami a astrálne so zvieratami. Čo robí človeka človekom, je jeho duchovné ja, čistá morálna substancia.

Existuje nesmrteľné ja? Gurdiev upozorňuje, že v duši človeka spočiatku neexistuje žiadne trvalé ja, ale toto sa v duši ešte len musí zrodiť. Duch je v človeku prítomný len potenciálne, ako semiačko, zárodok, hrivna, z ktorej musí človek svoje vyššie ja sám sformovať, ukuť.

Premenené, čisté myslenie je substancia, z ktorej sa buduje prvé večné telo, z premeneného cítenia druhé a z premenenej vôle tretie. Táto práca na prečisťovaní duševných síl sa podobá na dobývanie rýdzich kovov z rudy a je pravým významom alchýmie. Prepracovaním astrálneho tela silami ja, t.j. prečistením, vyslobodením síl Mesiaca a planét z astrálneho tela vzniká tzv. manas alebo duchovné striebro; z prečistených slnečných síl v éterickom tele sa tvorí buddhi alebo duchovné zlato; a vyslobodením síl hviezd z fyzického tela vzniká atma čiže duchovné drahokamy.

Tieto tri stupne duchovného vývoja človeka sú v rozprávke o Popoluške znázornené rozlomením troch orieškov s mesiačikovými, slniečkovými a hviezdíčkovými šatami; a v evanjeliu sú znázornené v troch veľkých obrazoch: utíšeni búrky, premenení na vrchu a zmŕtvychvstaní.

Hviezdne telo môžeme vidieť v tom, čo sa na fyzickom tele človeku nedostalo dedičnosťou. Po smrti sa duševné sily človeka rozpadajú do všeduse sveta a len to z neho, čo malo vzťah k večnosti, sa privtlí k jeho nesmrteľnej individualite.

Štyri prírodné ríše a štvorčlennosť človeka

Aby sme získali určitú predstavu najprv o štyroch a potom o siedmich princípoch, z ktorých sa človek skladá, a ktoré sú fyzickému oku neviditeľné, budeme najprv pozorovať to, čo okolo seba vidíme v jednotlivých prírodných ríšach, a to nám bude takpovediac oporou, aby sme za tým vytušili to, čo vidieť nie je. Každý pozemský jav totiž nesie čosi ako odtlačok, pečať, signatúru duchovných síl či bytostí, ktoré sú za ním, ktoré ho zvnútra utvárajú a udržujú; znamenie, ktoré pozorné oko dokáže prečítať.

Čo môže okolo seba každý z nás pozorovať, sú štyri prírodné ríše, ktoré sa od seba kvalitatívne (skokovito) líšia: ríšu minerálnu, rastlinnú, zvieraciu a ľudskú.

Keď porovnáme človeka s minerálom, zistíme, že to, čo majú spoločné, je fyzické telo. Fyzické telo človeka (gr. sóma, egypt. chat, sanskr. annamaja kóša) sa skladá z tých istých látok, ako minerály a horniny a podlieha aj tým istým fyzikálnym zákonom. Minerálne telo človeka však nemá z minerálneho sveta svoju formu svoj tvar. Keby mal človek iba minerálne telo, vyzeral by možno ako kryštál alebo by sa sypal ako piesok; nedalo by sa však o ňom povedať, že je živý. Minerál sa totiž bez podnetu zvonka nehýbe, nič ho zvnútra neoživuje.

Rastlina dokáže rásť a rozmnožovať sa, anorganická príroda nie. To, čo v rastline zabezpečuje funkcie rastu a rozmnožovania, je tzv. éterické alebo životné telo. Rastlina je rastlinou tým, že má na rozdiel od minerálu okrem fyzického tela ešte aj telo éterické. Toto éterické telo usporiada molekuly fyzického tela rastliny do podôb - stromov, kvetov - do akých by sa minerálne molekuly samy od seba nikdy usporiadať nemohli, resp. ak by sa to aj náhodou stalo, nemohli by sa v takom tvare udržať trvale. Éterické sily v rastline však zabezpečujú látkovú výmenu, t.j. neustále odbúravanie a znovudopĺňanie molekúl na príslušné miesta, čím permanentne bojujú proti rozpadu formy. Na jeseň, keď éterické sily rastlinu opúšťajú,⁷ vidíme, že rastlina sa mineralizuje, listy žltnú a opadávajú, životné procesy sa zastavujú a rastlina je prenechaná čisto zákonom minerálneho sveta.

Čo má teda človek spoločné s rastlinami na rozdiel od minerálov, to je tzv. éterické telo (gr. eidolon, egypt. ach, sanskr. pránamaja kóša). Toto éterické telo sa vo fyzickom tele prejavuje tak, že zabezpečuje neustálu látkovú výmenu, trávenie, vylučovanie, funkciu žliaz, rozmnožovania a rastu. Podrobuje teda fyzické telo novému, vyššiemu zákonu, než akému by inak podliehalo samo osebe. V starobe, keď životných síl ubúda, alebo po smrti, keď sa éterické telo od fyzického oddelí, a fyzické telo je prenechané samo sebe a zákonom minerálneho sveta, telesná forma sa rozpadá. Čo je na človeku takmer čisto minerálne, to je len kostra.

Aj v tranze, v hlbokoj hypnóze, sa éterické telo vysúva z fyzického a môžeme pozorovať, ako sa fyziologické procesy spomaľujú; látková výmena, dýchanie, činnosť srdca sa takmer zastavujú a telo vychladne. (V takomto stave sa nechávali pochovávať do zeme na 40 dní indickí fakíri.) **V hlbokom tranze sa teda človek podobá na minerál: nejaví známky života.**

Éterické telo si treba predstaviť ako polopriehľadnú bielu substanciu, asi ako para z čajníka; kryje sa približne s obrysom fyzického tela a presahuje ho len o niekoľko centimetrov.

Životných éterov (jap. ki, čín. čchi, ind. prána) existuje viacero. Prúdia organizmom po systéme dráh či kanálov (ind. nádí) a zabezpečujú špecializované funkcie. V joge sa napríklad rozoznáva päť hlavných a päť vedľajších druhov prán. Samana (zabezpečuje trávenie), apana (vylučovanie), udana (dýchanie), vyána (prestupuje údy a zabezpečuje pohyb). Dévadatta je napr. zvláštny druh prány, ktorý sa uvádza do činnosti pri hladovaní. Čínska medicína zase rozoznáva hlavné a vedľajšie meridiány (ťing), po ktorých prúdi životná sila jednotlivými orgánmi.

Kde je životná sila zablokovaná, nedostatočná, tam príslušný orgán rýchlo stárne, chorľavie a nakoniec odumiera. Keď teda Hidatsovia hovoria o "dušiach" sídliačich v jednotlivých orgánoch, ktorých strata znamená chorobu, majú na mysli jednotlivé druhy éterov prúdiacich životným telom.

Pretože v éterickom svete sa všetko vlní a pulzuje v rytmoch, má každý orgán v ľudskom tele svoju dennú dobu, kedy je najaktívnejší, a o 12 hodín na to zase odpočíva - podľa toho, kedy má ktorá životná sila maximum a kedy minimum (napr. pečeň medzi 2300-300, pľúca 300-500, hrubé črevo 500-700). Rastlina má teda telo fyzické a éterické.

⁷ Éterické elementárne bytosti – stromové víly a gnómovia - sa na zimu sťahujú do zeme.

Rastlina sa však nedokáže hýbať z miesta na miesto a vnímať. To, čo zvieratá umožňuje vnímať, pohybovať sa a pociťovať príjemné a nepríjemné, bolesť a slasť, je tzv. astrálne telo (egypt. hati, sanskr. kámarúpa). Astrálne telo pozostáva z pudov, vášní a pocitov. Tieto možno vnímať ako pestrofarebne prúdiacu a rýchlo sa meniacu substanciu, ktorá presahuje fyzické telo človeka o niekoľko desiatok centimetrov alebo aj metrov. **Čo má teda človek spoločné so zvieratami, na rozdiel od rastlín a minerálov, je astrálne, pociťové telo.** Astrálne telo včlenilo fyzickému telu nervovú sústavu, ktorá mu umožňuje na jednej strane spájať sa s vonkajším svetom cez zmyslové orgány, a na druhej strane ním pohybovať a ovládať ho. Astrálne telo pôsobí na telo éterické a cez neho na fyzické a podrobuje ich opäť novým, vyšším zákonitostiam, než akým by boli podrobené samy osebe. Fyziologické funkcie, činnosť žliaz, trávenie, dýchací rytmus, tep srdca - sú ovplyvňované a menia sa pod vplyvom emócií, strachu, rozkoše s pod., čo u rastlín nemožno pozorovať.

V bezsennom spánku, keď sa astrálne telo odpútava a na lôžku zostáva len telo fyzické a éterické, sa človek podobá na rastlinu: fyziologické funkcie rovnomerne fungujú; nejaví však známky pohybu a vnímania.

Človek teda vníma fyzickými zmyslami. K zmyslovému vnemu sa však v astrálnom tele ešte niečo pripája: citový dojem, pocit. Človek vníma farby, napr. jasnožltú - a to, čo prežíva, nie je len vnem žltej, ale aj pocit radosti, ktorý v ňom táto farba vyvoláva. Vníma napr. sivú - a vyvoláva to v ňom pocit smútku; modrá pokojnú oddanosť; červená pocit aktivity a energie; ružová jemnosť atď. Táto schopnosť, ktorú u človeka a zvieratá zabezpečuje astrálne (pociťové) telo, je u človeka ešte zušľachtená, a nazýva sa dušou pociťovou.

Človek však, na rozdiel od zvierat, neprežíva iba to, čo prichádza k nemu zvonka, cez zmysly. Ale tvorí si o týchto vnemoch aj vlastné myšlienky, ktoré nevyplývajú bezprostredne z toho, čo vníma zmyslami. Porovnáva, kombinuje, plánuje, uvažuje vo svojom vnútri. Túto schopnosť nazývame dušou rozumovou.

Do tejto duše potom zasahuje čosi, čím sa človek líši aj od zvierat, čo je pre neho špecifické, čo ho práve robí človekom: je to duch alebo duchovné ja človeka. Toto vnáša do duše a do astrálneho tela človeka opäť novú, ešte vyššiu zákonitosť, než aké by im - samým osebe - boli vlastné. Vidíme, že človek sa neriadi vždy len tým, čo uspokojuje jeho príjemné pocity, životné potreby a telesné pudy; ale sa riadi aj takými pojmami ako pravda, česť, vernosť, spravodlivosť, dobro... A tie sú niekedy priamo v protiklade s jeho animálnymi pudmi a životnými potrebami. **Túto časť duše, do ktorej vžaruje duch, nazývame dušou vedomou.**8, 9

8 Čo sme tu nazvali éterickým telom, nazýva Tomáš Akvinský spolu s Aristotelom *anima vegetativa* (vegetatívna, rastlinná duša); čo sme nazvali astrálnym telom *anima sensitiva* (vnímavá, živočíšna duša); a to, čo je vlastné iba človeku *anima intellectiva* (rozumová a duchovná duša).

9 Duša pociťová sa v aure prejavuje v matných farbách, akoby nemala vlastné svetlo; vytvára v aure hmlisté útvary, ktoré robia vyplnený priestor nepriehľadným. Farby duše rozumovej sú celé akoby zo svetla; prežarujú priestor svetlom, robia ho svetelným priestorom. Do nich preniká iskřivé, trblietavé, živé svetlo duše vedomej. Prvé dva druhy farieb majú v sebe čosi v sebe spočívajúce, bez lesku; vyplňujú priestor akoby jemnou farebnou tekutinou, ktorá v sebe pokojne zotrúva. Duša vedomá preniká a prežaruje všetko trblietavým leskom, má v sebe čosi neustále pohyblivé, samo seba utvárajúce, život roznecujúce.

Duchovné ja pôsobí do duše a prostredníctvom nej si podriaďuje, preorganizúva, pretvára najprv astrálne, potom éterické a nakoniec aj fyzické telo. Pôsobením ducha sa ľudské telo ďalej zušľachtilo, vzpriamilo a prudko sa zväčšil objem mozgu. U zvierat, ktoré vypadli na pol ceste evolúcie k človeku, ako u opíc (do ktorých duchovné sily už čiastočne pôsobili, ale nakoniec nespĺnili podmienky, aby sa do nich mohli vteliť duchovné iskry), vidíme, že zostali polovzpriamené. Duch je teda to, čo robí človeka vznešeným, čo ho postavilo zo štyroch na dve, a obrátilo jeho zrak k hviezdám na nebi a k ich večným zákonom.

Existuje nesmrteľné ja?

Duša teda stojí ako prostredníčka medzi dvoma svetmi: svetom ducha a svetom hmoty. Dušou pociťovou je napojená na telo a svet okolo seba; dušou vedomou sa otvára nahor, k duchu. Na jednej strane vnáša ducha do hmotného sveta okolo seba, a na druhej strane odovzdáva duchu životné skúsenosti, ktorými ho obohacuje.

V duši má každý voľnosť vytvoriť si svoj vlastný, celkom subjektívny svet. Čo sa však nachádza okolo neho v hmotnom svete, to je dané objektívne, to nemôže len tak zmeniť. A práve tak aj večné zákony duchovného sveta.

Človek napríklad vníma prírodu. Môže ju prežívať v duši celkom subjektívne: môže byť nadšený, môže z nej mať strach, môže byť ľahostajný. Môže si o nej vytvárať ľubovoľné myšlienky, aj mylné. Nemalo by zmysel hovoriť o nadšení, bez človeka, ktorý by bol nadšený. Čo však človek v duchu spozná na večných nezákonomoch prírody, to platí samo osebe; o tom má zmysel hovoriť, aj keď tu on sám už nie je. Práve tak ako príroda sama, ktorá tu je aj bez neho.

To, čo tvorí vedomie bežného človeka, čo nazýva dušou, psyché, psychikou - to pozostáva z najrozličnejších pocitov, predstáv, myšlienok, domnienok, strachov, túžob a chcení. Tieto pocity, predstavy a myšlienky sú nie len celkom subjektívne, od jedného jednotlivca k druhému, ale menia sa aj u jedného a toho istého človeka v čase. Sympatia k niekomu alebo niečomu sa môže veľmi rýchlo zmeniť na antipatiu alebo naopak. Jedna myšlienka sa môže v okamihu rozplynúť, keď sa ukáže ako mylná, a nahradiť druhou.

Právom hovorí Gurdiefov žiak Uspenskij, že obyčajný človek si len myslí, že je jednotou - ale v skutočnosti je mnohosťou. Myslí si, že má nejaké trvalé, nemenné, vlastné ja - v skutočnosti však žiadne ja nemá. V jednom okamihu je jednou osobou, v nasledujúcom nejakou druhou osobou a o niečo neskôr zase treťou atď. "Čo v človeku vytvára ilúziu jednoty, celistvosti", hovorí, "to je v prvom rade pociťovanie fyzického tela, po druhé jeho meno, ktoré sa zvyčajne nemení a potom množstvo mechanických zvykov... V skutočnosti však v takom človeku nie je žiadna jednota, nie je tam žiadne jednotné veliace centrum a trvalé ja či ego. Každá myšlienka, každý pocit, každé želanie, každé »chcem« alebo »nechcem« je jedno »ja«. Tieto »ja« nie sú medzi sebou spojené ani koordinované. Každé z nich však verí, že zastupuje celok. Keď jedno momentálne želanie hovorí »ja chcem«, vzniká dojem, že hovorí za celok. O hodinu neskôr však na to človek môže už zabudnúť a presadzovať úplne iný, aj opačný záujem, názor, chcenie, a znova hovoriť »ja chcem«. Najhoršie na tom je to", ťažká si Uspenskij, "že človek si toho vôbec nie je vedomý."

Ďalej dáva jednoduché cvičenie, pri ktorom sa má človek dívať na veľkú ručičku hodiniek a pokúsiť sa čo najdlhšie udržať nepretržité vedomie seba samého. Ani tí najlepší spravidla nevydržia dlhšie, ako dve minúty.

Je teda duša, psyché, večná? Musíme konštatovať, že v nej nie je nič trvalé už za života - nieto ešte po smrti! Všimnite si, že aj to, čo ľudia pokladajú za svoje najvlastnejšie krédo, alebo myšlienku, pre ktorú žijú, a ktorá by sa dala považovať za dajakú trvalú, červenú niť v ich živote - aj toho sa musia obyčajne na konci života vzdať, lebo sa to ukáže len ako čiastočne pravdivé alebo mylné. Do poslednej chvíle sa kľúčovito držia nejakého ideologického smeru, náboženstva, rodiny, niečoho, s čím stotožňujú jadro svojej bytosti, až kým ich život o to neoberie - a potom sa cítia, akoby "stratili seba".

Keď sa nad tým trocha zamyslíme, inak to ani nemôže byť. Lebo odkiaľ berú ľudia myšlienky? Prichádzajú k nim zvonka, cez fyzické zmysly (napr. čítaním, počúvaním); alebo priamo do éterického či astrálneho tela (pri hypnóze, telepatii, prenášaní myšlienok) - teda v každom prípade prichádzajú do duše zvonka. Lebo aj všetky tri telá - fyzické, éterické a astrálne - sú len obaly duše, sú pre dušu čímsi vonkajším. Ten duchovne pasívny stav, pri ktorom sa človeku v hlave roja a "napadajú" ho myšlienky, a ktorý ľudia nazývajú "premýšľaním", spočíva vlastne v tom, že do astrálneho tela necháme vstupovať myšlienky zo svetového kolektívneho podvedomia, v ktorom je naše astrálne telo ako v mori ponorené.

Z astrálneho tela ich potom človek do seba preberá prostredníctvom duše pocitovej. V duši rozumovej o nich prípadne ešte uvažuje a "premýšľa", vytvára "nové" myšlienky, ktoré však nemajú v skutočnosti v ničom novú kvalitu, ale sú len novými obmenami a kombináciami cudzích a starších myšlienok.

V oboch prípadoch - cez zmysly aj nadzmyslovo - teda duša preberá do seba zvonku hotové myšlienky, ktoré nevytvorila sama, ktoré nie sú jej vlastné, ale cudzie. Nemôže sa teda ani nijako zaručiť za to, či sú pravdivé. Nepozná ich pôvod, nevie, ako vznikli. Možno ich počula niekde v televízii, alebo u susedky, alebo jej do hlavy vhupli len tak. Či okrem toho aj zodpovedajú pravde - to je potom úplne druhá vec.

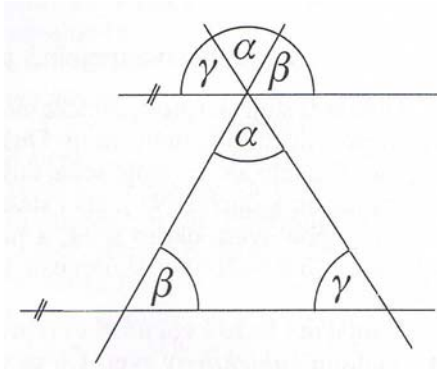
Človek si niečo myslí, predstavuje, ale nevie prečo. Väčšinou nemyslí sám. Maximálne zdôvodní svoju myšlienku tým, že si ju myslí niekto iný, nejaká autorita. Alebo že má taký "pocit". Každá myšlienka v ňom je odinakiaľ, z iného zdroja. Tak sa ocitá v jeho astrálnom tele tých tisícero »ja«, ktoré sa medzi sebou bijú a navzájom si protirečia, o ktorých hovorí Uspenskij.

Navyše o každej myšlienke, ktorá je odvodená zvonka - na základe obmedzenej zmyslovej skúsenosti - vieme, že je len jednostranná, čiastočná. Tak vzniká na svete situácia, kedy ľudia hovoria "ja myslím" a "ty myslíš" - a každý myslíme niečo iné; až nakoniec nie je na svete dvoch ľudí, ktorí by pri "myslení" dospeli k rovnakému výsledku. V skutočnosti nemyslí ani jeden, ale len myšlienky plynú ich hlavami bez toho, aby vedeli prečo.

V duši pocitovej a rozumovej človek nemyslí uvedomele, ale len sníva a kombinuje svoje sny.

Predsa však existuje spôsob, ako ľudia môžu dospieť pri myslení k spoločnému výsledku, k ozajstnej pravde. Keď sa myslenie stane plne vedomým, keď prestane byť náhodné, keď sa stane úplne čistým a dôsledným, musí viesť u rozličných mysliteľov k zhodnému výsledku - asi tak, ako v aritmetike alebo v geometrii dvaja matematici musia bezpodmienečne dospieť k rovnakému výsledku - len ak myslia správne; a ak nedospeli k tomu istému, znamená to, že sa niekto z nich v myslení dopustil nejakého subjektívneho, neodpodstatneného kroku.

Vysvetlime si to na príklade: Keď sa zadívate na nasledujúci obrázok:

alebo si ho v sebe len predstavíte, môže vám po chvíli “svitnúť”, že v trojuholníku je súčet uhlov vždy 180° . Toto poznanie je absolútne, večné, dokonalé; nikdy sa nezmení; je pravdou čistou ako krištál. Je pravdou samo osebe, je pravdou pre každého.

Viete, že už nemôže prísť nikto druhý a povedať: “ja tomu neverím”, “ja si myslím niečo iné”, “mám iný názor”. Ak si niekto myslí, že súčet uhlov v trojuholníku je menej alebo viac ako 180° , tak sníva; myslí si síce niečo, ale nevie prečo.

Od tej chvíle, keď ste zažili, že súčet uhlov v trojuholníku je a vždy bude len 180° , nikdy nie viac ani menej, keď tá myšlienka preskočila ako blesk vašou myslou, viete nielen to, že to už nikdy nebude inak, ale - a to je to podstatné - viete aj povedať prečo! T.j. uvedomujete si pôvod, genézu svojej myšlienky!

Neodvodili ste ju zvonku, zo sveta zmyslov, žiadnym meraním - lebo vo vonkajšom svete nikde neexistuje taký trojuholník, ktorého súčet uhlov by dával skutočne presných 180° . **Pre túto myšlienku neexistuje vo vonkajšom, hmotnom svete vôbec žiaden dôkaz, žiadna evidencia, žiadna opora. A predsa je pravdivá!** Ba práve preto je pravdivá tak čisto, bezo zvyšku. Ona nepochádza vôbec zvonku - ale zvnútra a zhora: nahliadli ste ju ako čistý zákon ducha. Nemusíte si ju dokonca ukladať ani do svojej pamäte (do éterického tela), ale môžete ju aj zabudnúť a v každej chvíli vždy znova odvodiť, pozorovať ako sa rodí, tryská z vášho vnútra, vždy nová, svieža, pravdivá.

Kto nechápe, že súčet uhlov v trojuholníku je 180° , kto to nezažil, ten sa jednoducho nedokázal k tejto myšlienke vnútorne vzchopiť a povzniesť. Takáto myšlienka totiž od vás vyžaduje, aby ste vyvinuli určitú vnútornú námahu, aby ste sa vzchopili k vlastnej aktivite, aby ste ju v sebe samých dokázali ešte raz vedome zopakovať, znovustvoriť. Kto ju pasívne prebral hotovú zvonku, ten jej možno verí, ale ju nepochopil; nemôže mať teda o nej ani nikdy žiadnu vlastnú istotu.

Čisté myslenie ako prvý stupeň solárnej jasnovidnosti

K takémuto čistému, od všetkého subjektívneho odpútanému mysleniu, ktoré nepotrebuje oporu zmyslových ani iných telesných orgánov, ani ničoho vonkajšieho na to, aby bolo pravdivé, však možno dospieť nie len v matematike, ale aj inak.

K takémuto mysleniu sa vyšvihujú jednotlivci, a aj to len v ojedinelých životných chvíľach. Obyčajne po dlhých životných bojoch o sebaaprekonanie, v neriešiteľnom konflikte medzi viacerými vnútornými “ja”, keď už sa všetky cudzie rady vyčerpali - vzchopí sa človek vo svojej duši vedomej k takej intenzívnej vnútornej aktivite, že táto sa otvorí duchu - a on hľadá v tom okamihu vnútorným okom na pravzory, absolútne, večné idey v duchovnom svete. Tieto mu vyvstanú pre vnútorným zrakom v podobe symbolického obrazu vo farbách takých jasných, živých, žiarivých a intenzívnych, že

všetky ostatné, bežné myšlienky sú v porovnaní s tým len ako mŕtve tiene. Zatiaľčo na ktorúkoľvek inú myšlienku bude môcť isto aj zabudnúť, vryje sa mu tento obraz do duše ako čosi nezabudnuteľné. Vžaruje do jeho duše s takou intenzitou, a vyvoláva v nej také premeny, akoby mu do nej vpaľovali dajaký znak rozžeraveným kovovým pečatidlom. Zatiaľčo všetky ostatné myšlienky človeku pripadajú len ako tiene skutočností, ktoré sám vytvára a mohol by ich snáď vytvoriť aj ľubovoľným iným spôsobom - **stoi tu pred ním živá skutočnosť nejakého iného, objektívneho sveta vnútri**, ktorú nemôže meniť, ale naopak ona má silu spôsobovať zmeny v ňom samom. Zatiaľčo žiadna obyčajná myšlienka-tieň ako "fajčenie škodí zdraviu" nestačí na to, aby človek prestal fajčiť, líši sa tento obraz od nich všetkých tým, že preniká človeka vôľou, že má tú moc meniť ľudské konanie. Zatiaľčo žiadna myšlienka-tieň sama osebe nemá na čele napísané, či je pravdivá alebo nie, dokazuje živá myšlienka seba samú, je Pravdou samotnou; pristupuje k človeku zvnútra, z duchovného sveta ako skutočná, živá, od neho samého nezávislá bytosť; takže človek by bol ochotný spochybiť skôr všetko ostatné, aj svet, ktorý hmatá rukami a vidí očami, len nie to, čo tu pristúpilo k nemu zvnútra. Ba nemôže poprieť túto Pravdu ani vtedy, keď sa o to snaží, ani keď to má pre jeho život nepríjemné dôsledky, práve tak, ako si študent geometrie od určitého okamihu už nemôže myslieť, že súčet uhlov v trojuholníku sa nerovná 180°, ani keby chcel, lebo vie, že to nie je pravda.

Tu človek jasne cíti, že sa kúsok z neho, kúsok jeho duše prenikol večnosťou a stal nesmrteľným. Už nikdy nepominie. Stupeň istoty je taký veľký, že pokojne a po celkom triezvej úvahe je ochotný vsadiť ak treba aj život na túto vnútornú realitu skôr, ako na to, čo vníma zmyslami. A vskutku, aj sa presvedčí, že zmysly klamú častejšie, ako tento druh vnútorného Poznania.

Vtedy sa však už takto premenené myslenie nenazýva myslením, ale prvým stupňom tzv. solárnej jasnovidnosti - imagináciou. **Keď sa myšlienková sila, ktorú bežne v astrálnom tele prežívame ako predstavivosť, dovedie do dokonalosti, keď sa dokonale prečistí, mení sa na čistú imagináciu, alebo tzv. duchovné, alchymické striebro.**

Alchymické čistenie kovov. Duchovné hutníctvo

Myšlienkové sily sú bežne u človeka viazané na zmyslové a iné orgány fyzického tela, a tým vždy vo vleku pudov a vášní; myslenie obyčajného človeka je presiaknuté egoizmom a tým nikdy nie neustranné, ale vždy subjektívne. Predsa však veľkým morálnym úsilím, cvičením, zbožným životom, sebazaprením možno dosiahnuť to, že sa sily myslenia tak prečistia, že sa dokážu tak zhutniť a sformovať, že sa odpútajú od tela, a tým aj od všetkého osobného, a dokážu fungovať nezávisle.

Solárna jasnovidnosť má so snovým stavom a astrálnou medialitou spoločné to, že duševné sily sú odpútané od tela (ako v spánku); ale líši sa od nich tým, že sa deje pri celkom bdelom vedomí, teda nie v tranze alebo v nejakom zníženom stave vedomia - a tým, že je objektívna. **Dvaja ľudia pomocou solárnej imaginácie dospievajú vždy k rovnakému výsledku.** A to je práve dôvod, prečo smieme a musíme hovoriť už nie o fantázii, predstavivosti v bežnom zmysle slova, ale o čomsi objektívnom - o vnímaní duchovného sveta; zatiaľčo obyčajná predstavivosť je preniknutá luciferským vplyvom, pudmi a vášňami - a zvrháva sa tak na obyčajnú fantáziu. Očistená sa však mení na imagináciu, duchovné striebro.

Medzi predstavivosťou a imagináciou je taký rozdiel, ako medzi neušľachtilým a ušľachtilým kovom: ten druhý už nehrdzavie, nepodlieha skaze. Keď čítate staré návody na výrobu alchymického striebra, nemôžete si nevšimnúť, že znejú veľmi

divne: transmutácia sa musí vraj odohrávať v jednej jedinej nádobe, na nepretržitom miernom ohni. Procedúra spočíva v neustálom čistení a čistení; vo dne v noci, celé roky. Po rokoch alebo desaťročiach stále rovnakej práce sa "náhle pretrhne vrstva kysličníku a odhalí žiariaci kov". Prečo tak dlho? Alchymisti hovoria o "pozvoľnom zahusťovaní univerzálneho ducha", o "zrode nového človeka"...

Pokusná baňka, v ktorej sa celý proces odohráva, je v skutočnosti fyzické telo; oheň je oheň sebazvdatia, obete, askézy; a zrejúce kovy - to sú duševné sily. Alchymisti veria, že keď sa nejaký neušľachtilý kov dokonale prečistí, prejde kvalitatívnou premenou, transmutáciou; že keď sa myslenie stane čistým myslením, keď sa láska stane čistá - ale nie len na 99.9%, ale bezo zvyšku, celkom rýdza - že sa stane nesmrteľná.

Homunculus potom - čiže nový, skutočný, nesmrteľný, pravý človek - ktorý sa v alchymickej nádobe (v tele) rodí - sa buduje tehličku po tehličke z tohoto duchovného striebra a zlata. Z duchovného striebra, z múdrosti, z čistého Poznania sa buduje prvé rýdzo duchovné telo, tzv. duchovné ja alebo manas.¹⁰

Manas teda vzniká premenou astrálneho tela, transmutáciou síl myslenia.

Taký človek už nezapochybuje o tom, o čom vie, že je správne; už nie je vystavený strate orientácie, neistote, zmätku v myslení. To však neznamená, že to, čo spoznal ako správne, už aj hneď uskutočnil. Asi tak, ako pri dajakom gymnastickom cvičení celkom presne vieme, aký pohyb treba robiť, ale jednoducho nám to nejde, až kým nám ten-ktorý pohyb vytrvalým cvičením neprejde "do krvi", nestane sa zvykom.

Tak vytrvalým ukáznením myšlienok, prenikaním astrálneho tela vedomím ja, môže človek nakoniec premeniť aj svoj temperament, sklony, automatizmy, stáročne návyky a zlozvyky, ktoré sú uložené v jeho éterickom tele. Taký človek potom už nepôsobí medzi ľuďmi len tým chladným krištáľovým, zvonivým Svetlom duchovnej múdrosti, poznania, čiže duchovným striebrom; ale je celý preniknutý okrem toho aj duchovným teplom, sálajú z neho duchovné teplo a vrúcnosť duchovnej lásky. **Takto premenené éterické telo, premenené cítenie, sa nazýva duchovným zlatom.**

A keď premena v éterickom, životnom tele dosiahne určitý stupeň, začne sa prenášať aj do fyzického tela, takže človek môže nakoniec zmeniť aj svoje telo fyzické.

¹⁰ Manas (lat. mens) alebo vyšší mentál je na rozdiel od nižšieho čiže konkrétneho, tvarového (rúpa)mentálu oblasťou nie konkrétneho, ale abstraktného, bez tvarového (arúpa) myslenia. Tu existujúce myšlienky nie sú "abstraktné" v tom zmysle, že by boli "neurčité", "nejasné", "hmlisté"; ale v tom zmysle, že sa nevzťahujú na žiaden konkrétny pozemský tvar.

Existujú tu ako živé skutočnosti napr. myšlienka Spravodlivosti, myšlienka Čistoty, myšlienka Krásy a pod., teda napospol pojmy, ktoré sú na zemi zastúpené len v podobe symbolov, nedajú sa však vyčerpať žiadnym konečným počtom slov, znakov ani obrazov. Je to oblasť večných ideí, o ktorej hovoril Platón; alebo nous poietikos, zdroj Pravdy a Krásna u Aristotela. Keby si však niekto myslel, že nejaká myšlienka z nižšieho, rúpa-mentálu, nejaká ideológia, schéma, heslo predstavuje absolútnu, nesmrteľnú pravdu, je to zrejme nebezpečný omyl.

Človek, ktorý premenil svoje myslenie tak, že ho podriadil večnej mysli, dostáva zároveň určitú moc vplývať na myslenie druhých ľudí. Avšak človek, ktorý premení, prečistí svoje cítenie, získa tým ešte väčšiu moc - oduševniť druhých ľudí ušľachtilými citmi. A taký človek, ktorý premenil sily svojho fyzického tela a svoju vôľu, nadobudne určitý prirodzený dar strhávať so sebou aj konanie druhých ľudí; takže keď taký človek niekam vstúpi, vyžaruje z jeho stredu akoby neviditeľná moc, ktorá si podriaďuje a preorganizúva priamo bytie, dianie, beh udalostí okolo neho; získava vládu na svojím osudom - presne podľa starého čínskeho porekadla:

*Zasej myšlienku - zožneš čin;
zasej čin - zožneš zvyk;
zasej zvyk - zožneš osud.*

Mesiačikové, slniečkové a hviezdíkové šaty

Sily, ktoré pôsobia v astrálnom tele človeka, sú vlastne sily planét a sily Mesiaca. Tak, ako Mesiac a planéty obiehajú, niektoré rýchlejšie a iné pomalšie, a navzájom sa najrozličnejším spôsobom kombinujú, prežívame vo svojom astrálnom tele periodický príliv a odliv, stúpanie a klesanie duševných síl, duševných nálad. Obyčajný človek si len nevšíma, že to, čo denne prežíva v sebe ako "duševné nálady", je v korelácii s planetárnymi obehmi. 11 Eskymáci teda nehovorili nepravdu, keď vraveli, že duša sa obnovuje, pribúda a ubúda ako Mesiac.

Prečistením a ovládnutím týchto síl sa človek vyslobodzuje z moci planét; jasným, geometricky čistým myslením sa vymaňuje spod vplyvu periodického prílivu a odlivu nálad a náhodných myšlienok.

V éterickom tele zase žijú predovšetkým sily Slnka. Slnko nie je len zdrojom fyzického svetla a tepla, ale aj obrovskou centrálou éterických síl. Rastliny, ktoré majú len éterické telá, žijú celkom zo slnka, k slnku sa otvárajú, obracajú, za slnkom rastú. Rastlina v človeku - jeho éterické telo - žije zo slnečných síl. Vyslobodením slnečných síl viazaných v životnom tele a ich premenením na čistý, nesmrteľný, slnečný éter, na duchovnú lásku Kristovu, vzniká druhé duchovné telo, tzv. životný duch alebo buddhi.

A nakoniec vo fyzickom tele sú zakliate sily hviezd. Minerálne látky fyzického tela človeka a fyzickej sféry zeme vznikli pádom, involúciou síl, ktoré pochádzajú zo sféry stálic. Keď sa minerálna fyzická hmota dokonale prečistí a podriadi zákonu, stratí svoju najpodstatnejšiu vlastnosť - temnotu, nepriehľadnosť - a stane sa priehľadnou, priepustnou pre svetlo, ako v drahokamoch. Drahé kamene majú v sebe čosi také nesmierne čisté a vznešené ako hviezdy na oblohe.^{12,13} Teda:

12 Odtiaľ báje starých Peržanov, Indiánov aj Slovanov, že človek po smrti putuje najprv k Mesiacu, potom k Slnku a nakoniec do sféry stálic; alebo že každý človek má na nebi svoju hviezdu.

13 Mesiac, Slnko a hviezdy si môžeme predstaviť ako tri ručičky svetových hodín: sekundovú, minútovú a hodinovú. Mesiac musí obehnúť dvanásťkrát, aby Slnko obehlo raz, a Slnko asi dvetisícdeväťkrát kým sa otočí celá sféra stálic. Tomu zodpovedá v mikrokozme: myšlienka, ktorá sa musí veľa krát opakovať, než sa stane súčasťou povahy, zvykom; a zvyk, ktorý musí trvať veľmi dlho, než premení fyzické telo.

**Premenením astrálneho tela vzniká duchovné striebro.
Premenením éterického tela vzniká duchovné zlato.
Premenením fyzického tela vznikajú duchovné drahokamy.¹⁴**

Alebo: Prečistením a vyslobodením mesačných síl z astrálneho tela, z čistého myslenia, predstavivosti, múdrosti vzniká prvé duchovné telo (manas) alebo - ako je to v rozprávke o Popoluške - mesiačikové šaty.

Prečistením a vyslobodením slnečných síl z éterického tela, z premeneného cítenia, z rýdzej lásky vzniká druhé duchovné telo (buddhi) - alebo slniečkové šaty.

A prečistením a vyslobodením síl hviezd z fyzického tela, z premenenej vôle, z duchovných cností vzniká tretie duchovné telo (atma) - alebo hviezdíčkové šaty.^{15,16}

Popoluška dostala tri oriešky a v nich najprv mesiačikové, potom slniečkové a do tretice hviezdíčkové šaty. Ľudská duša je sirota, ktorá stratila duchovný svet (svoj pravý domov) a musí drieť u macochy; v šatách z popola a sadzí. Dostala však tri oriešky (astrálne, éterické a fyzické telo), ktoré keď rozlúskne, získa z nich tri skvostné odevy (duchovné telá), ktoré jej umožnia stretnúť sa s Kráľom kráľov a znovunadobudnúť svoj vznešený pôvod.

Ako súvisí rozprávka o Popoluške s Kristom

Tieto tri zastávky, stupne vývoja človeka sú v evanjeliách zreteľne znázornené: v utíšení búrky, v premenení na vrchu a vzkriesení.

Na začiatku evanjelia Ježiš utíši búrku a chodí po mori: *“Vtedy povstala veľiká búrka od vetra, a vlny sa tak valily do lodi, že sa až naplňovala. A on bol v zálodí a spal na poduške. A zobudili ho a povedali mu: Učiteľu, či nedbáš, že hynieme? A prebudiac sa pokarhal vietor a povedal moru: Mlč, umĺkni! A prestal vietor, a nastalo veľiké ticho.”* (Mar 4:37-41)

14 Tieto tri duchovné stupne sú, alebo by mali byť, skutočným obsahom symboliky nosenia krížov v Hnutí Grálu: tí, čo nosia strieborný kríž, by mali mať, aspoň do istej miery, vyvinuté duchovné striebro; tí čo nosia zlatý kríž - duchovné zlato; a nositelia kríža s drahokamom premenenú vôľu.

15 Toto prečisťovanie duševných síl sa v skutku podobá na ryžovanie rýdzeho kovu z rudy, v ktorej je zmiešaný s rozličnými prímiesami a nečistotami; takže sa spoločenstvo takých ľudí, ktorí pracujú na premene svojich duševných síl, dá najpriliehavejšie nazvať duchovnou hutou.

16 Úloha človeka vyslobodiť svoje duševné sily z tela sa v rozprávkach niekedy znázorňuje hrdinom, ktorý má za úlohu oslobodiť pannu prikovanú k čiernej skale (fyzickej hmote), stráženú drakom alebo inou obludou (chtivosťou).

Pri utišení búrky mal Ježiš už premenené astrálne telo. Len ten môže ovládať astrálny čiže elementárny svet živlov, kto ovládol a uviedol do rovnováhy svoje vlastné astrálne telo silou svojho ja. "Nebojte sa, ja som!" To je zrod duchovného ja, jednotného veliaceho centra v človeku, ktoré dokáže udržať všetky duševné sily v človeku v rovnováhe. Aby niekto mohol vedome vystúpiť do astrálneho sveta živlov, musí mať silné ja. Inak ho živlové bytosti pohltia, premôžu - do nezmera zväčšia jednostrannosti jeho povahy - oheň cholerické, vzduch sangvinické, voda flegmatické a zem melancholické - a on celkom stratí seba samého. Ale Ježiš dokonale ovládol živly v sebe, vnútri - a preto aj živly okolo seba, vonku. Takže sa učeníci *"veľmi báli a hovorili jeden druhému: Ktože je toto, že ho i vietor i more poslúchajú?"* (Mar 4:41)

V strede evanjelia potom Ježiš *"pojal Petra, Jakoba a Jána, jeho brata, a vyviedol ich na vysoký vrch osobitne, a premenil sa pred nimi, a jeho tvár sa skvela ako slnce, a jeho rúcho stalo sa bielym ako svetlo."* (Mat 17:1-2) **Tu premenil Ježiš svoje éterické telo na slniečkové šaty.**

Na konci evanjelia potom premení Ježiš aj svoje telo fyzické. Mária Magdaléna s Máriou prišli v nedeľu na svitaní pozrieť hrob a nevedeli nájsť telo. *"A keď vošly do vnútra, nenašly tela Pána Ježiša."* (Luk 24:3) A anjel riekol ženám: *"Niet ho tu, lebo vstal."* (Mat 28:6)

Ježiš zrejme "nestrašil" svojich učeníkov len v obyčajnom astrálnom tele, ako to bežne robia tzv. "duchovia" zomrelých po smrti. Lebo by po ňom muselo zostať fyzické telo, mŕtvola. Tá však zmizla. A "anjel Pánov...na pohľad ako blesk a jeho rúcho bolo biele ako sneh" výslovne upozorňuje aj na príčinnú súvislosť, prečo fyzické telo zmizlo: *"Niet ho tu, lebo vstal."*

Ježiš sám upozorňuje učeníkov na odlišnosť medzi sebou a obyčajným "duchom" zomrelého: *"Vidzte moje ruky i moje nohy, že som ja sám, ten istý. Dotýkajte sa ma a vidzte, lebo duch nemá tela a kostí, ako vidíte, že ja mám."* (Luk 24:39)

Keby Ježiš nevstal aj s fyzickým telom, ale len tak, ako každý po smrti, v jemnohmotných obaloch duše - nebol by jeho čin ničím významný; nemalo by zmysel hovoriť o vzkriesení, o víťazstve nad smrťou a pod. Ježiš však zrejme nevstal v obyčajnom fyzickom tele, ale v premenenom; lebo s ním chodil aj cez steny, objavoval sa naraz na viacerých miestach a náhle mizol a nakoniec sa s ním aj vzniesol pred očami učeníkov do neba: *"A keď bol večer toho dňa, prvého dňa týždňa, a dvere, kde boli učeníci zhromaždení, boli zamknuté zo strachu pred Židmi, prišiel Ježiš a zastal si do prostredku a povedal im: Pokoj vám!"* *"A po ôsmich dňoch boli zase vnútri jeho učeníci, a Tomáš s nimi. Vtedy zase prišiel Ježiš pri zamknutých dverách a stal si do prostredku a povedal: Pokoj vám!"* (Ján 20: 19, 26)

Kristus teda vstal v premenenom duchovne-fyzickom tele. Toto telo sa buduje z čistých síl hviezd, teda z tých síl, z ktorých sa inak, v padlej, znečistenej podobe vytvára hmota fyzického tela. Ježiš túto premenu dovŕšil, t.j. všetky sily involvované vo fyzickej hmote opäť rozvinul - a jeho fyzické telo zmizlo. Minerálna hmota dosahuje svoju dokonalosť v drahokamoch. Keď sa fyzická hmota dokonale zorganizuje, prečistí, stane sa priezračnou, t.j. neviditeľnou pre fyzické oko, prístupnou pre fyzickú hmotu.

Popoluškine hviezdíčkové šaty nie sú nič iné ako vzkriesené, oslávené telo Kristovo.

Zrod nesmrteľného ja v duši človeka

Len tieto mesačné, slnčové a hviezdne šaty, utkané z duchovného striebra, zlata a drahých kameňov prepožičiavajú človeku nesmrteľnosť. Nesmrteľnosť si človek ešte len musí získať. Tieto tri princípy tvoria jeho nesmrteľné, vyššie Ja; jeho skutočnú individualitu, na rozdiel od osobnosti, ktorá je pomínutelná, smrteľná.

Gurdiev má teda plnú pravdu, keď hovorí o tom, že obyčajný človek ešte nemá vybudované žiadne skutočné, trvalé ja, ale toto ja sa v jeho duši ešte len musí zrodiť. Jeho duša je bojiskom najrozličnejších protichodných síl, ktoré čakajú na svojho Kráľa, ktorý ich zjednotí pod svojou vládou. **A symbolom zrodu vyššieho, duchovného ja v duši človeka je Jezuliatko:** ľudská duša je tá čistá panna, z ktorej sa o svetovej polnoci (na zimný slnovrat, uprostred kali-jugy) rodí Kristus. Kristus nám išiel vzorom, prešlapal cestu k našej vyššej, preduchovnenej prirodzenosti a povedal: "Nasledujte ma!"

Osud jednotlivých princíпов ľudskej bytosti po smrti. Trojaká smrť

Aký je teda osud jednotlivých princíпов ľudskej bytosti po smrti? Duch povyzvlieka všetky hmotné obaly, jeden po druhom. Tieto sa v jeho neprítomnosti všetky rozpadnú, lebo len duch to bol, ktorý bol v nich skutočne živý, ktorý ich udržiaval pohromade, ktorý im dával formu. To, čo nazývame bežne smrťou, je vlastne len prvá fáza - oddelenie ducha od fyzického tela a jeho rozpad (prvá smrť). V priemere asi tri dni po smrti zotrváva ešte duch v éterickom tele, než ho opustí (druhá smrť). Potom zostáva len v tele astrálnom (v tzv. očistci). Tu môže zotrvať buď len niekoľko chvíľ alebo aj celé stáročia - v každom prípade však musí aj svoj astrálny obal raz opustiť (tretia smrť). Zanechá v tejto sfére svoju prázdnu astrálnu schránku, tzv. astrálnu mŕtvolu, ktorá tu môže vydržať ešte kratší alebo dlhší čas, než sa rozplynie do svetového astrálu.

Astrálne telo však predsa nezaniká celé. Ale akýsi výťažok skúsenosti, to, čo z myslenia človeka nadobudlo večnú hodnotu (duchovné striebro), to odovzdá duchu. Tú časť astrálneho tela, ktorú človek prepracoval svojím ja, t.j. myšlienkami, ku ktorým sa nedopracoval informatívne, ale sám cez seba, vlastnou tvorbou, privtelí duchu, svojej večnej individualite. **Teda nie to, čo na zemi prijal, ale to, čo zo seba vydal, čo vlastnou aktivitou vytvoril a odovzdal - stáva sa na nebi jeho večným vlastníctvom.**

Práve tak ani éterické telo sa po smrti nerozplýva do svetového éteru celé; ale **tá časť éterických síl, ktoré človek prepracoval svojím ja, ktoré prenikol duchom, sa premenila na nesmrteľný slnečný éter (duchovné zlato) a stáva sa súčasťou nesmrteľnej individuality,** ktorá trvá od inkarnácie k inkarnácii.

Avšak ani fyzické telo, ktorého porušiteľné súčasti sa rozpadajú a strácajú do minerálnej sféry zeme, sa nerozpadá celé. Ale z tých síl fyzického tela, ktoré človek prenikol vedomím seba samého, ktoré prepracoval a ovládol svojím ja, teda z **premenenej vôle, z čistých síl hviezd, sa buduje nesmrteľné hviezdne telo.**

Takto je človek sám osebe niečo ako duchovnou hutou, ktorá na konci života odovzdáva čisté výťažky svojej práce: duchovné striebro, duchovné zlato a duchovné drahokamy. Helena Petrovna Blavatská toto ryžovanie duchovných síl z duše vyjadrila ešte iným, veľmi pekným prímerom: *"Tak ako včela zhromaždí svoj med z každej kvetiny a ostatné ponechá ako potravu pozemským červom, tak to robí naša*

duchovná individualita. Zbiera z každej pozemskej osobnosti, do ktorej ju karma núti sa inkarnovať, len nektár duchovných kvalít a vedomie seba samého, spojuje to všetko dohromady, a vynorí sa raz zo svojej kukly ako velebný Dhyán Čóhan”.

Viera ako premenená vôľa

Keď hovoríme o “premenenej vôli”, aby si niekto nemyslel, že premenená vôľa spočíva v tom, že človek sa namiesto niečoho rozhodne “chcieť” niečo iné. Človek totiž, na súčasnom stupni svojej evolúcie, nemá prísne vzaté vôbec žiadnu vôľu vo svojej moci. Človek môže svojou vôľou priamo ovládať len astrálnu substanciu, t.j. svoje myslenie, a aj to len sčasti, pretože ho nedokáže ovládnuť vždy, ale len niekedy.

Ešte menej však môže rozkazovať rovno éterickej substancii, teda napr. svojim životným funkciám, čo majú robiť. Veď keby to aj smel, tak by jeho zdravie a životné funkcie v tele boli v priebehu krátkeho času v takom strašnom neporiadku, nerovnováhe, konflikte a disharmónii, ako je jeho myslenie a pociťovanie.

Svojmu fyzickému telu a fyzickej hmote však už nemôže rozkazovať skoro vôbec. Fyzickej hmote nemôže rozkazovať vôbec - a svojmu telu len vo veľmi pevne vymedzenom, úzkom zmysle: môže vlastne pohybovať len svalmi a končatinami v kĺboch; ale nemôže napr. povedať svojej ruke, aby zmenila tvar a pod. To je preto, že **človek fyzickú hmotu ešte vôbec nemá vo svojej moci, ale túto vôľu nám zatiaľ prepožičiavajú bytosti tretej hierarchie:** anjelské kniežatá alebo archeovia. Oni vlastne reagujú na naše myšlienky a umožňujú pohyb - ale len odtiaľ-potiaľ, pokiaľ je človeku dané. Obyčajný človek si nemôže len tak zmyslieť, že “chce”, aby sa napr. stolička pred ním prepadla pod zem - archeovia to nesplnia. Zato astrálne stoličky už môže celkom dobre vyrábať aj nechať miznúť len chcením samotným; a pokiaľ je pánom svojho myslenia, môže ovládnuť astrálnu substanciu v plnom rozsahu.

V článku “Pocahontas a jej farby vetra” v Sophii 9, jar 1996 sme vysvetlili, ako živlové bytosti vzduchu (sylfy) sú zároveň bytosťami, ktoré žijú v našom myslení; bytosti vody (nymfy) v našom cítení; a bytosti zeme (víly a gnómovia) v našej vôli. Tieto tri druhy prírodných bytostí sú podriadené po rade trom anjelským hierarchiám: anjelom, archanjelom a archeom. Vybudovať z duchovného striebra manas, teda dokonale ovládnuť a premeniť myslenie, znamená dostať sa na úroveň vedomia prvej duchovnej hierarchie nad človekom (angeloi).

Vybudovať z duchovného zlata buddhi, teda dokonale ovládnuť a premeniť cítenie, znamená dostať sa na úroveň vedomia druhej duchovnej hierarchie nad človekom (archangeloi). A vybudovať z duchovných drahokamov atman, teda dokonale ovládnuť a premeniť vôľu, znamená dostať sa na úroveň vedomia tretej duchovnej hierarchie nad človekom (archai).

Premenená vôľa, to je tá viera - nie v zmysle “veriť” nejakým neovereným domnienkam, ktoré sa zato, len kvôli našej “viere” vôbec nestanú skutočnosťou - ale tá moc, ktorá všetko zmôže, o ktorej Ježiš povedal: “Amen vám hovorím, že keby ste mali vieru a nepochybovali by ste, nie len to s tým figovníkom vykonáte, ale aj keby ste povedali tomuto vrchu: Zdvihni sa a hoď sa do mora! stane sa, a za čokoľvek by ste veriac prosili na modlitbe, dostanete.” (Mat 21:21- 22)

Hviezdne telo a dedičnosť

Takže z fyzického tela toho zrejme človek nepremení veľa: takmer nič. Ale v každej inkarnácii predsa niečo. Keď sa na konci života pozeráte do tváre nejakého

vedca, umelca alebo kňaza, osobnosti, ktorá celý život zápasila o nejaký ideál, a na tvár nejakého zaháľača, čo celý život prevegetoval vo vnútornej apatii, keď porovnáte ich tváre na začiatku a na konci života, tu vidíte, aký veľký je to rozdiel: V jednej tvári iba bezduchá tuposť - a v druhej: duch, myšlienka sa vryla hlboko do hmoty. Preto Abrahám Lincoln hovoril, že "po štyridsiatke je už každý zodpovedný za výzor svojej tváre."

Základ fyzického tela sa dostáva človeku dedičnosťou. Ale to, čo zo svojho fyzického tela prepracuje sám, vlastnou aktivitou ducha, čo prenikol svojím ja, to sa stáva súčasťou jeho hviezdneho tela a putuje s ním stále z vtelenia do vtelenia. Človek môže byť vo svojej fyzickej forme, v jednotlivých detailoch výzoru svojho zovňajšku, v tvare nosa, očí, uší podobný buď otcovi alebo matke. **Ale to, čo sa človeku nedostalo dedičnosťou, to je najhlbší základ duchovnosti, večno, ktoré prechádza jednotlivými vteleniami.**¹⁷

Zvíra sa podobá na svojich predkov, ktorí ho splodili, bezo zvyšku; je ich genetickou kombináciou.¹⁸ Ale človek nie. Lebo to, čo si zo svojej fyzickej prirodzenosti podrobil, čo prenikol vedomím, to už vytrhol z moci prírody a urobil súčasťou svojej slobodnej individuality.

Tak tu stojí hviezdne telo každého človeka takmer hmatateľne, fyzicky pred nami, **keď si od fyzického zovňajšku človeka dokážeme v duchu odmyslieť všetko to, čo zdedil po rodičoch; to, čo zostáva, ten rozdiel, to je hviezdne telo.** To, čo neviditeľne vanie z jeho pohybov, držania tela, z celkového výzoru, a čo sa nedá nájsť ani u otca ani u matky ani u žiadneho z predkov; ten duch, tá atmosféra, ten dojem, ktorým na vás niekedy zovňajšok druhého človeka na prvý pohľad zapôsobí, to sú záblesky jeho večného, vyššieho ja.

U primitívneho človeka toho nie je veľa, čím sa od svojich rodičov odliši. U silných individualít môže však byť tento rozdiel neuveriteľne veľký. Preto R. Steiner hovorí, že človek so slabo vyvinutým ja sa na seba nepodobá v jednotlivých inkarnáciách, lebo má svoju podobu vždy od rodičov; ale veľké individuality ju majú po sebe:

*"Zasvätenec medzi smrťou a novým zrozením vedome vytvára (pripravuje) svoje (budúce) fyzické telo. Odtiaľ pochádza veľká podobnosť postavy takých individualít od inkarnácie k inkarnácii, zatiaľčo u menej vyvinutých osobností niet naprosto žiadnej podobnosti medzi postavami ich rôznych inkarnácií. Čím vyššie sa človek vyvíja, tým podobnejšie sú dve po sebe idúce inkarnácie. To sa dá vskutku pozorovať jasnovidným zrakom."*¹⁹

¹⁷ Preto ascendent v horoskope vyjadruje zovňajšok a zároveň vyššie ja človeka.

¹⁸ Iná vec je, že zvieratá, najmä domáce zvieratá, menia výzor svojho zovňajšku pod vplyvom ľudského ducha svojho pána. Tak môžete v niektorých prípadoch po dlhých rokoch spolužitia pozorovať tú ťažko postihnuteľnú a predsa neuveriteľne zreteľnú a každému nápadnú podobnosť výzoru napr. medzi psom a jeho majiteľom.

¹⁹ R. Steiner: Theosophia Rosicruciana

Je duša nesmrteľná?

Je teda duša nesmrteľná? Po tom všetkom, čo sme povedali, môžeme jednoducho s Baruchom Spinozom (1632- 1677) povedať, že **“nesmrteľní sme len natoľko, nakoľko myslíme na večné”**; alebo povedané inak, nakoľko žijeme sub speciae aeternitatis. Teraz pochopíme aj stoika Chrysippa, ktorý tvrdil, že po smrti pretrvávajú len duše mudrcov, teda tých, čo sa zaoberali tým, čo je večné. A uvidíme dokonca aj zrnko pravdy v tom, čo verili Masajovia: že posmrtný život je len pre mužov, ale nie pre ženy; pokiaľ ženy u Masajov sa rozplývali v každodenných zmyslových vnemoch, pocitoch a malicherných maličkostiach a na pochopenie širších súvislostí života, človeka a prírody ašpirovali len muži.

Pravdu majú aj cirkevní otcovia: duša nie je nesmrteľná, ale len tá časť duše, ktorá sa prenikla duchom, teda duchovná duša. **Z človeka, ktorý je naprostý materialista, ktorý by - teoreticky - za celý život nemal jedinu vznešenú, ušľachtilú myšlienku, nezostane po smrti nič.** Z celej jeho pozemskej osobnosti v tom živote by sa do večnosti neprevzalo ani zrnko, celá by sa rozplynula. Ale ak mal za život aspoň chvíľku, aspoň okamih, kedy sa v ňom pohlo niečo vyššie, nadosobné, tak predsa niečo. Možno aspoň jeden moment, kedy niečo nezištne obetoval z takmer čistej lásky.

Je niečo pravdy nakoniec aj na tom, čo stojí v katechizme (367), že človek (zatiaľ) nemá ducha, ale len dušu a tá získava duchovné vlastnosti. Totiž má ducha, ale tento ešte nie je nosičom bdelého vedomia, nie je prebudený k vlastnej aktivite; takže je to pre väčšinu ľudí skoro tak dobre, ako keby tam nebol; ale je tam len potenciálne. V tomto zmysle Aristoteles (O duši, 404b) kritizuje Anaxagora: “Anaxagoras... na mnohých miestach síce nazýva ducha pôvodcom krásna a dokonalosti, inde však zase hovorí, že tento duch je duša; lebo je vraj vo všetkých živých bytostiach, vo veľkých i malých, v dokonalých i menej dokonalých. Nezdá sa však, že by duch ... bol vo všetkých živých bytostiach, ba nie je ani vo všetkých ľuďoch rovnako.”

To, čo sme dostali, to je len zárodok ducha; semiačko, iskierka, ktorá sa môže rozhorieť, rozrásť. Tento duchovný zárodok však ešte nie je vôbec sformovaný ani sebauvedomený. To je tá strieborná hrivna (Mat 25:14- 30), ktorú treba znásobiť, z ktorej musí človek ešte len ukovať šperk. Je to materiál, z ktorého človek musí doslova ukuť seba samého, nového človeka.

Gurdiev povedal čosi veľmi dôležité, keď zdôraznil, že príroda dovedla, vyvinula človeka len po určitý stupeň, na ktorom ho prenecháva sebe samému. Ďalej sa môže človek dostať len z vlastnej vôle, vedomie a s veľkým vnútorným úsilím; inak, sám od seba, sa už nevyvíja ďalej vôbec, ale zostane stáť. Človek musí sám nadviazať na evolúciu. Musí ju dokončiť. Keby to nebolo tak, že túto prácu na sebe musí človek - v spolupráci s milosťou (teda kreačno-evolučne) - urobiť celú sám, nemalo by zmysel hovoriť o slobode; ten nový človek by potom nebol slobodný, ale zase len mechanický produkt prírody.

Sebavzdatie - podstata kresťanstva

Duša teda nie je nesmrteľná, ale duch. Duša zomiera, aby duch mohol žiť. Telo aj s dušou sú smrteľné, duch je nesmrteľný: *“Ak chce niekto prísť za mnou, nech zaprie sám seba a vezme svoj kríž a ide za mnou! Lebo ten, kto by chcel zachrániť svoju dušu, stratí ju, a kto by pre mňa stratil svoju dušu, nájde ju.”* (Mat 16:24,25)

Ako veľmi správne postrehol Ján Letz,²⁰ je protiklad tela a duše len súčasťou ešte väčšieho protikladu tela, duše a ducha: *“Biblická dialektika telo (sarx) a duch (pneuma) predstavuje niečo úplne iné ako grécka dialektika tela (sóma) a duše (psyché). ... Dialektika sarx-pneuma je totiž novou, univerzálnejšou dialektikou medzi poriadkom prírody a nadprírody. ... Z jedného poriadku možno prejsť do druhého len duchovným obrátením, novým zrodením sa z ducha. ... pneuma (duch) povstáva na základe rozličných experiencií, ktoré len s námahou, mimoriadnym ľudským nasadením a úsilím sa privádzajú k svojmu završeniu. ... vyžadujú od človeka určité kenosis (sebvzdatie, sebazaprenie). ... Z eschatologického hľadiska možno povedať, že to, čo sa zasieva je soma psychikon (duševné telo) a čo vstáva z mŕtvych je soma pneumatikon (duchovné telo). ... Toto rozlišovanie medzi psychickým a novým, duchovným poriadkom je aj kľúčom k chápaniu kristusovskej skutočnosti.”*

Psychický človek (anthrópos psychikos) sa teda musí preporodiť na duchovného človeka (anthrópos pneumatikos). Alebo, ako hovorí sv. Pavol:

“Seje sa v porušenosti, vstane v neporušiteľnosti.”

“Seje sa duševné telo, zmyselné, vstane duchovné telo.”

“Prvý človek bol zo zeme zemský, druhý človek - Pán z neba.”

“Lebo toto porušiteľné musí obliecť neporušiteľnosť a toto smrteľné obliecť nesmrteľnosť.”

“Hľa, tajomstvo vám hovorím. Všetci nezosneme, ale všetci budeme premenení ... pri zatrúbení poslednej trúby.” (1 Kor 15:42, 44, 47, 53, 51)

A hneď, na tom istom mieste, aj poukazuje na tri stupne premenenia - na mesačikové, slniečkové a hviezdíčkové šaty - ktoré už poznáme z rozprávky o Popoluške:

“A sú nebeské telá, a sú zemské telá; ale inakšia je sláva nebeských tiel a inakšia zemských. Iná je sláva slnca a iná sláva mesiaca a iná sláva hviezd, lebo hviezda od hviezdy je rozdielna v sláve. Tak aj vzkriesenie mŕtvych.” (1 Kor 15: 40-42)

Budúcnosť Zeme a ľudstva

Trojaká premena, ktorú završil Kristus v Ježišovi z Nazaretu v priebehu krátkych troch rokov, je pre ľudstvo hudbou nesmierne dlhých vývojových období budúcnosti. Ľudia dnes nie sú v stave vyrobiť ani alchymické striebro, t.j. zvládnuť vedome svoje myslenie; duchovné zlato, lásku vôbec nechápu a zamieňajú ju chronicky so sentimentalitou; a o premenenej vôli, viere, už ani nehovoriac.

Až ľudstvo vyrobí alchymické striebro, budeme zajedno v tom, čo je Pravda. Až ľudstvo vyrobí alchymické zlato, nie skôr, budeme zajedno v Láске. A až ľudstvo vyrobí onen povestný alchymický kameň mudrcov, t.j. premenené fyzické telo, budeme zajedno vo vôli, v Dobre. Až ľudstvo ako celok premení astralitu celej Zeme, prejde Zem do nového stavu bytia, do nového planetárneho stavu, ktorý sa v tajnej vede nazýva niekedy aj Novým Jupiterom. Astralita sa celá spriezrační, zmizne, premení na strieborné šaty. Takže človeku zostanú nepremenené len éterické a fyzické telo, ako rastline. Preto sa niekedy hovorí o ľuďoch budúceho kozmického dňa aj ako o novojupiterských rastlinách.

Ľudia sa budú od rastlín pravdaže odlišovať v tom, že budú mať vedomie; ba ešte o jeden stupeň vyššie ako tu na Zemi - obrazné, imaginatívne vedomie, aké majú anjeli. Ale s rastlinami budú mať spoločné to, že budú mať dokonale čistú astralitu. Kvetiny sú preto také čisté, lebo nemajú astralitu, nemajú vášne.

Človek odený duchovným striebrom vydáva takú vnútornú vôňu, pôsobí tak cudne, ako kvetina. Keď si teda chceme predstaviť stupeň ušľachtlosti, aký dosiahnu ľudia na Novom Jupiteri, musíme myslieť na rastliny. Rastliny sú teraz na takom stupni cnosti, ako budú ľudia v budúcom kozmickom dni, ale vedome, nie nevedome, ako rastliny, u ktorých sa potom pravda o cnosti v pravom zmysle slova hovoriť nedá.

Až ľudstvo ako celok premení éterickú sféru Zeme, prejde Zem do nového planetárneho stavu, ktorý sa niekedy nazýva aj Novou Venušou. Éterično sa celé sprievrační, pre fyzickú rovinu zmizne, premení na zlaté šaty. Takže človeku z toho, čo má dnes, zostane nepremenené len fyzické telo, ako minerálom. Preto sa niekedy o ľuďoch kozmického pozajtrajška hovorí aj ako o novovenušanských kryštáloch. Ľudia sa budú pravdaže od kryštálov opäť líšiť tým, že budú mať vedomie; ba ešte o dva stupne vyššie vedomie ako na Zemi a o jeden stupeň vyššie ako na Novom Jupiteri - inšpiratívne vedomie, aké majú teraz archanjeli. Ale s kryštálmi budú mať spoločné to, že budú mať dokonale čisté astrálne a éterické sily.

Rastliny nemajú vášne, ale môžu mať predsa ešte v éterickom tele určité poruchy, kazy. Môžu byť napríklad zvädnuté, choré alebo nejako deformované. **Ak však rozjímate s kryštálmi, vanie z nich k vám taká ničím neskazená rýdzosť, taká vznešenosť, aká sa inak na zemi nikde nevyskytuje, a dá sa prirovnať len k velebnosti hviezdneho neba.**

Človek odený duchovným zlatom je vo všetkom taký rýdzi, pravý. Keď si teda chceme predstaviť stupeň ušľachtlosti, aký dosiahnu ľudia o dva kozmické dni, musíme rozjímať s kryštálmi. Kryštály sú teraz na takom stupni cnosti, pravda len nevedome, ako budú ľudia na Novej Venuši. Presne tak, ako spieva Angelus Silesius:

Projasnění

Má duše před Bohem jak rubín bude státi,
až v ohni očistném se její hrubost ztratí.

Duchovne-duševné princípy v človeku

Človek, ako obraz Boha – Trojice, má tiež trichotomickú štruktúru. Skladá sa z tela, duše a ducha (soma, psyché a pneuma u sv. Pavla). Každá z týchto troch zložiek je sama v sebe opäť trojčlenná. Telo sa skladá z fyzického, éterického a astrálneho tela. Duša má tri články: myslenie, cítenie a vôľu. Podobne duch.

Pretože sa však najnižší článok duše (duša pocitová) prekrýva, spoluzachvieva s najjemnejším telom (astrálnym) a najvyšší článok duše (duša vedomá) s duchovným ja, môžeme namiesto o deviatich princípoch hovoriť aj o siedmich. Tieto môžeme potom dať do bezprostredného vzťahu so siedmimi princípmi teozofickými resp. s piatimi obalmi (kóša) staroindickej filozofie. Členenie na $3 \times 3 = 9$ nachádzame aj v židovskej kabale (nefeš, ruach, nešama).

Tieto tri zhruba zodpovedajú termínom podvedomie, vedomie a nadvedomie v psychológii, pričom sa však veľmi často podvedomie a nadvedomie nerozlišuje, ale sa miešajú do jedného spoločného, hmlistého pojmu "nevedomie".

Ruach však znamená zároveň v človeku tú najvyššiu zložku, iskru ducha, ktorá sa len momentálne prejavuje ako stredný článok jeho bytosti (ja, reflexívne vedomie), ktoré sprostredkuje medzi nefeš a nešama. Preto je ruach uvedený v dvoch významoch. Pod nefeš sa v užšom zmysle rozumie obyčajne len 5. a 6. princíp

človeka (prejav životnej sily a túžby); zriedkavejšie len 7. princíp samotný (telo mŕtveho) alebo všetky tri.

Sanskritský termín linga šaríra (jemné telo) sa vzťahuje niekedy na telo éterické, niekedy astrálne. Manas (myseľ) v spojení s kámou (princíp animálnej túžby) sa niekedy označuje spoločným termínom kámamanas; v spojení s vyššou duchovnou dušou (buddhi) ako buddhimanas. Ak ide o to zachytiť spoločnú vibráciu astrálnej a mentálnej aury jedným výrazom, hovorí sa o astromentálnom tele. Kauzálné telo je najnižšia zložka vyššieho (beztvarého, arúpa) mentálu.

Šiesty, piaty a štvrtý princíp zodpovedajú u Aristotela duši vegetatívnej, duši senzitivnej a duši intelektívnej.

Mahájánové názvy najvyššej (duchovnej) triády v poradí dharmakája, sambhógakája, nirmanakája uvádza Láma Góvinda. Rudolf Steiner tieto tri z akýchsi dôvodov prehadzuje a uvádza v poradí: nirmanakája, dharmakája, sambhógakája.

Staroegyptské a starogrécke pojmy však nemožno do našej tabuľky včleniť len tak priamočiaro. Termíny ka (dvojník), hati (zvieracia duša), ba (duša) alebo thumos, nous vychádzajú každý z iného okruhu pojmov a predstáv, než je židovský alebo indický; a všetky významové odtienky a konotácie jednotlivých pojmov v tabuľke nemožno znázorniť.

Treba si uvedomiť, že nielen ľudské poznanie, ale aj samotné princípy v človeku sa menia, prechádzajú vývojom; takže nie sú rovnaké, ani k sebe navzájom v rovnakom pomere dnes, ako boli pred 2500, 5000 alebo 10000 rokmi. Nedá sa preto očakávať, aby sa pojmoslovie jednotlivých starých kultúr navzájom presne a bezo zvyšku zhodovali. Všetky princípy ľudskej bytosti sú vo vývoji; navyše medzi nimi existuje množstvo vzťahov a prepojení, ktoré jednou schematickou tabuľkou nemožno zachytiť. Nie sú rovnako rozvinuté a navzájom v rovnakom pomere u človeka duchovne pokročilého alebo príslušníka nejakej zaostalej kultúry; z toho potom rozdielnosť psychických svetov a schopností u človeka jednotlivých kultúr minulosti a dneška. Éterické či astrálne telo Inda sú napríklad iné a v inom pomere fyzickému telu, než u Európana. Ba ani u jednej a tej istej osoby nie je podoba a vzájomný pomer týchto princípov rovnaká v spánku, v bdení či iných stavoch vedomia.

Taktiež hierarchia ľudských schopností stredovekého hermetika Roberta Fludda sa k našej tabuľke vzťahuje len veľmi voľne. Verbum zrejme netreba chápať tak, že slovo (logos, verbum) je ľudským princípom, ale že sa v najvyššom článku človeka odráža.

Tabuľka má poslúžiť hlavne ako námet na rozjímanie pre hĺbavé duše; a upozornenie ostatným, že duševne-duchovná štruktúra človeka je príliš zložitá na to, aby sa dalo hovoriť len jednoducho o "duši" ako takej. Nemožno ju však v žiadnom prípade považovať za nejakú záväznú alebo vyčerpávajúcu schému.

	Slovensky	Antropozofia Rozkru- ciansvo	Teozofia Joga Sankhja	Tantra Védanta	Maha- jána	Aquinas Aristo- teles	Starí Egyp- tania	Židovská Kabala	Sv. Pavol	Platon Pytago- ras	Robert Fludd	Psycho- logia	Rozprávka o Popoluške		
1.	Čnosť Múdrost' Čistá Intuícia	Duchov- ný človek	ATMA	(Dživ-) atman	Sambhó- gakája		Ātma (duch)	Jechida Chaja Nešama Nešama (ruach²)	Πνευμα (duch)		Verbum	Nadvedomie	Hviezdič- kové šaty	DUCHOVNÉ DRAHOKAMY	VEČNÁ ČASŤ ČLOVEKA INDIVIDUALITA, VYŠŠIE JA (TROJICA)
2.	Čnosť Múdrost' Čistá Intuícia	Životný duch	Buddhi	Ananda- maja koša (telo slasti)	Dharma- kája		Ātma (duchovná duša)	Nešama	Πνευμα (duch)	Psyché (spirituálna duša)	Intelli- gentia	Slniečkové šaty	DUCHOVNÉ ZLATO	DUCHOVNÉ STRIEBRO	
3.	Abstraktné myslenie svedomie, morálka	Duchov- né já	Vyšší MANAS (svetlo vedomia)	Vidzná- namaja koša	Nirma- nakája	Nous poietikos		Nešama	Πνευμα (duch)	Nous	Mens		Premenené čítanie		Premenené myslenie
4.	Konkrétne myslenie učenosť, vedomosti	Duša vedomá Duša pocitová	Nižší MANAS	(citta)	Anima intellec- tíva		Bá (duša)	Ruach¹	Ψυχή (duša)	Dhrem (fyzická myseľ) Thumos	Intel- lectus	Vedomie	Duša, JA = Popoluška		POMINUTELNÁ ČASŤ ČLOVEKA OSOBNOSŤ, NIŽŠIE JA (ŠTVORICA)
5.	Tužby pocity predstavy pudy vášne	Astrálne telo	KÁMA RÚPA	Mano- maja koša	Anima sensitíva		Ātma (zvieracia duša)		Ψυχή (duša)	Ratio	Ratio				
6.	Životný dych, životná sila	Éterické telo	LINGA ŠARÍRA	Pána- maja koša	Anima vegetatíva		Ātma (dvojník)	Ātma (dvojník)	Ψυχή (duša)	Imagi- natio	Imagi- natio	Podvedomie	Šaty z popola a sadzi		
7.	Telesná schránka	Fyzické telo	ŠHULA ŠARÍRA	Anna- maja koša	Corpus		Ātma (životná sila)	Ātma (životná sila)	Ψυχή (duša)	Soma	Sensus				